

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Юридичний факультет
Кафедра конституційного і муніципального права

Тези доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції

МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ
«ДЕМОКРАТІЯ УЧАСТІ Й БАГАТОРІВНЕВЕ УПРАВЛІННЯ В ЄС»

24 квітня 2026 року

м. Харків

УДК 34
Є 26

Рекомендовано до друку:

Вченою радою юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 15 від 27.04.2026

Є 26 Європейська демократія: правовий вимір: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 квітня 2026 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. 462 с.

До збірника увійшли тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська демократія: правовий вимір», що відбулася 24 квітня 2025 року. Організатором конференції стала кафедра конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Тези наукових доповідей розподілені на вісім напрямів (секцій): «Європейська демократія в дзеркалі історико-теоретичної юриспруденції», «Концепція демократії в конституційному праві ЄС та держав-членів», «Демократичний статус людини і громадянина в ЄС», «Безпосередня і представницька демократія в ЄС: проблеми і перспективи розвитку», «Демократичні засади територіальної організації публічної влади: досвід ЄС», «Вплив демократизації в ЄС на розвиток галузевого законодавства України», «Міжнародно-правові аспекти європейської демократії», «Трибуна молодого вченого».

Підготовлено в рамках виконання Проєкту Модуль Жана Моне «Демократія участі й багаторівневе управління в ЄС» (Project 101174724 EU-PartDemo)

Дисклеймер: "Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them"

Редколегія: В. О. Серьогін, д. ю. н., проф. (головний редактор); Г. В. Зубенко, к. ю. н., доц.

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику. Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст. Тези друкуються в авторській редакції.

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2026

© Юридичний факультет, 2026

ОРГКОМІТЕТ
Міжнародної науково-практичної конференції
«ЄВРОПЕЙСЬКА ДЕМОКРАТІЯ: ПРАВОВИЙ ВИМІР»

СЕРЬОГІН Віталій Олександрович – декан юридичного факультету, професор кафедри конституційного і муніципального права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор – голова організаційного комітету.

ГАВРИЛЕНКО Олександр Анатолійович – заступник декана юридичного факультету з наукової роботи, професор кафедри міжнародного і європейського права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор.

ЗУБЕНКО Ганна Вікторівна – завідувач кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ВОРОНОВ Марк Миколайович – доцент кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат юридичних наук, доцент, координатор проекту Модуль Жана Моне «Демократія участі й багаторівневе управління в ЄС».

ГУСАКОВ Всеволод Романович, студент групи ЮП-21, Голова студентської ради юридичного факультету.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЗА ВИМОГАМИ ЄС³

Внукова Наталія Миколаївна,
доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрНУ,
професор ХНЕУ ім.С.Кузнеця

Актуальність. Вимоги ЄС щодо захисту довкілля базуються на потужному зв'язку демократії та екологічного права у межах концепції екологічної демократії, яка передбачає активну участь громадян у забезпеченні збереження і відновлення природоресурсної бази, прозорості влади та верховенства права.

Базовою основою виступають 22 положення Орхуської конвенції, яка інтегрована в правову систему ЄС і є обов'язковою для країн-кандидатів, зокрема України. У ратифікованому тексті Конвенції в Україні висловлена впевненість у тому, що її реалізація сприятиме зміцненню демократії в регіоні Європейської економічної комісії (ЄЕК) та Організації Об'єднаних Націй [5].

Стандарти ЄС, що стосуються до розвитку демократії, вимагають, щоб державні органи збирали та надавали громадянам актуальні дані про стан довкілля, викиди та потенційні загрози. Це забезпечує прозорість і дозволяє суспільству контролювати екологічні ризики. Імплементация екологічних норм ЄС в Україні під час воєнного стану відбувається у складних умовах: з одного боку, статус кандидата в ЄС вимагає прискорення реформ, з іншого — потреби оборони та безпеки змушують державу вводити певні обмеження.

Реформа сертифікації стає стратегічним мостом між відновленням природоресурсної бази та інтеграцією до норм ЄС. Воєнний стан вплинув на те, що Україна прискорює адаптацію екологічних стандартів та систем сертифікації до правил ЄС, розглядаючи цей процес як інтеграційне зобов'язання та практичну відповідь на масштабні екологічні збитки, завдані під час воєнного стану [6]. У політичних та експертних дискусіях екологічна стандартизація розглядається як ключова інфраструктура сталого відновлення.

З урахуванням зростаючого доступу громадськості до інформації про навколишнє природне середовище та розповсюдження цієї інформації відбувається зростання уваги до проблем навколишнього природного середовища, вільного обміну думками, участі громадськості у прийнятті

³ Дослідження виконано за НДР «Інноваційні напрями розвитку екологічного права в умовах подолання наслідків російської агресії в Україні».

рішень про навколишнє природне середовище і, як наслідок, покращенню стану довкілля, що має забезпечити у правовому полі прийнята Директива 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної сфери на основі інформації з Директиви Ради 90/313/ЄЕС від 7 червня 1990 року про свободу доступу до інформації про навколишнє природне середовище, що ініціювало процеси змін у характері ставлення органів державної влади до питань відкритості та прозорості, організовуючи вжиття заходів з використання права доступу громадськості до інформації про навколишнє природне середовище, які слід продовжувати та розвивати [4].

Змінена Директива Європейського Парламенту та Ради 2011/92/ЄС Директивою 2014/52/ЄС про оцінку впливу на навколишнє середовище спрямована на покращення його захисту через інтеграцію екологічних ідей у процес прийняття рішень щодо затвердження державних та приватних проєктів, які потребують оцінки можливого впливу на навколишнє середовище. Процедура оцінки впливу на навколишнє середовище покращує визначеність бізнесу в інтересах державних та приватних інвестицій відповідно до принципів кращого регулювання. Законодавство ЄС іноді може вимагати кількох оцінок впливу на навколишнє середовище для одного проєкту. Кожна оцінка розробляється для максимізації захисту навколишнього середовища певного виду [2].

Вимоги ЄС щодо залученості громадян у природовідтворення забезпечуються доступом до правосуддя, коли вони та екологічні громадські організації мають право оскаржувати в суді дії або бездіяльність влади, якщо ті порушують екологічне законодавство. Стаття 191 Договору про функціонування ЄС закріплює ключові принципи, що об'єднують право і демократичну відповідальність [1]. Ця стаття визначає цілі екологічної політики ЄС через збереження, захист та покращення якості довкілля, захист здоров'я людини, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів, а також, у зовнішньому вимірі сприяння міжнародним заходам для вирішення екологічних проблем. Конкретне посилення на клімат додано до Угоди про екологічні проблеми. Крім того, ЄС висловлює свою відданість добробуту тварин, оскільки вони є істотами, що мають почуття, що можна так само розглядати як аспект екологічної політики.

Європейський зелений курс (European Green Deal) у сучасній стратегії ЄС визначає, що екологічне право стає інструментом соціальної справедливості. Перехід до кліматичної нейтральності має бути «інклюзивним» (нікого не залишити осторонь), що вимагає демократичного діалогу між бізнесом, державою та громадянами [3].

Автором виконана оцінка рівня пошукової активності в Google темою «Ecological democracy» англійською мовою у світі за останні 5 років (на 15 квітня 2026 року) з використанням пошукового он-лайн

ресурсу Google Trends [7], який показав, що зацікавленість темою екологічної демократії у світі є волатильною, інтерес почав більш активно формуватися з липня 2025 року, її пікові складові відзначались у лютому 2026 року. За регіональним розподілом тільки 12 територій світу є статистично значимими щодо пошукової активності, серед яких трійка лідерів – Філіппіни, Нігерія, Індія, що потребує подальшого вивчення і аналізу. Щодо європейських країн у цю сукупність увійшли – Нідерланди, Велика Британія, Німеччина, Італія та Франція, що свідчить про необхідність додаткових зусиль ЄС щодо інших країн у екологічній політиці.

Висновки. Питання екологічної демократії знаходиться у світі на початковому етапі свого становлення і розвитку, що вимагає побічного дослідження. Значні зусилля у правовому регулюванні ЄС щодо доступу до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень та доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, постійно оновлюються з урахуванням нових викликів. Для процесів євроінтеграції України в цей рух є певні складнощі з урахуванням обмежень воєнного стану, але за останній період виконана значна правова робота щодо прийняття протягом 2024-2025 років низки «зелених» євроінтеграційних законів, кліматичного закону (2024), удосконалення управління відходами. У межах потенційної зміни залученості суб'єктів до процесів контролю в екологічній сфері, як елемент розвитку екологічної демократії, можна розглядати схвалену в Україні стратегію реформування екологічного контролю до 2029 року, яка передбачає перехід від простого нарахування штрафів до запобігання порушенням.

У цілому правове забезпечення розвитку екологічної демократії за вимогами ЄС є актуалізованим і потребує додаткового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Article 191 TFEU URL: <https://academic.oup.com/book/41771/chapter-abstract/354450856?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Commission notice – Commission guidance document on streamlining environmental assessments conducted under Article 2(3) of the Environmental Impact Assessment Directive (Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council, as amended by Directive 2014/52/EU). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0727%2801%29&qid=1776520550064> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Внукова Н. М. Стратегічні напрями забезпечення відтворення природоресурсної бази в процесі викликів євроінтеграції. *Актуальні проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах сучасних глобальних викликів: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кременчук, Придніпровський інститут МАУП, 26 лютого 2026 р.) / за заг. ред. В. В. Татарінова. 2026. С.79-81.*

4. Директива 2003/4/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2003 року про доступ громадськості до інформації про навколишнє природне середовище та про скасування Директиви Ради 90/313/ЄЕС URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-03#Text (дата звернення: 15.04.2026).

5. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) (Конвенцію ратифіковано Законом України № 832-XIV від 06.07.1999) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 15.04.2026).

6. Чеплик Р. Україна узгоджує екологічні стандарти з вимогами ЄС під тиском воєнного часу URL: <https://surl.li/pwcriy>

7. Як користуватися сервісом Google Trends? URL: <https://seomarket.ua/blog/iak-korystuvatysia-servisom-google-trends/> (дата звернення: 15.04.2026).

ДО ПИТАННЯ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Волощенко Ольга Михайлівна

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна

Значення та вплив процесу демократизації для всіх елементів системи права позиціонується як багатогранне правове явище, що є базовою основою системи права, гарантує справедливі умови співіснування суб'єктів права, балансує приватні інтереси з суспільними. У зазначеному контексті не є виключенням і сфера права інтелектуальної власності. Стаття 54 Конституції України є базовим, законодавчим втіленням дії принципу демократизму в аспектах гарантії реалізації права на творчість. Держава забезпечує сприятливі умови розвитку творчого потенціалу громадян, встановлюючи заборону стороннього використання створених об'єктів інтелектуальної власності без згоди їх творців, систему способів захисту порушених, невизнаних або оспорюваних суб'єктивних виключних прав, міжнародне співробітництво у форматі участі в провідних міжнародних організаціях та комітетах з питань охорони і захисту прав інтелектуальної власності тощо. Виключні суб'єктивні права не є абсолютними з точки зору можливості їх правового обмеження. Балансування інтересів приватних з суспільними забезпечується за допомогою різноманітних форм прояву обмежень

Болдирєв С. В.	
<i>Роль сільських, селищних, міських голів у післявоєнному відновленні територій в умовах європейської інтеграції</i>	241
Бондаренко Я. О.	
<i>Особливості муніципальної і регіональної організації влади в Іспанії</i>	245
Габуда А. С.	
<i>Європейська демократизація та ефективність адміністративних процедур в Україні</i>	248
Говоруха Л. С.	
<i>Модернізація муніципальної служби в Україні крізь призму принципу «належного врядування» у конституційному праві Європейського Союзу</i>	251
Гришко Л. М.	
<i>Партисипативна демократія на місцевому рівні у Швеції</i>	255
Кляцький В. В.	
<i>Особливості регулювання демократії участі в Литовській Республіці на рівні муніципалітетів</i>	260
Омаров А. А.	
<i>Сектор безпеки і оборони України як суб'єкт багаторівневого управління та забезпечення сталого розвитку у сфері екологічної безпеки</i>	264
Стещенко Т. В.	
<i>Вплив європейської інтеграції на сталий розвиток місцевого самоврядування в Україні: правовий аспект</i>	267
Чиркін А. С.	
<i>Механізми захисту місцевої демократії у світлі положень Європейської хартії місцевого самоврядування: практика країн Ради Європи</i>	271
<u>Секція 6. Вплив демократизації в ЄС на розвиток галузевого законодавства України</u>	
Борщевська О. М., Юрченко К. В.	
<i>Інститут забезпечення позову у цивільному процесуальному праві України та країн ЄС: порівняльний аналіз</i>	275
Борщевська О. М.	
<i>Ініціювання процедури chargeback у світлі практики Верховного Суду: межі відповідальності банку та критерій добровільності транзакції</i>	280
Внукова Н. М.	
<i>Правове забезпечення розвитку екологічної демократії за вимогами ЄС</i>	284
Волощенко О. М.	
<i>До питання демократизації права інтелектуальної власності України в умовах євроінтеграції</i>	287

Наукове видання

ЄВРОПЕЙСЬКА ДЕМОКРАТІЯ: ПРАВОВИЙ ВИМІР:
тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Харків, 24 квітня 2026 року)

Відповідальний за випуск: В.О. Серьогін

Комп'ютерна верстка: В.О. Серьогін

Підписано до друку: 05.05.2026 р. Формат 60x90/16
Обсяг 19,25 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 186.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96, (057) 700-53-51, 714-34-26